

UNDERVISNINGEN PÅ PRAKTIKARBETSPLATSEN

Den del av undervisningen som är arbetsplatsförlagd är betydande. Vem som på skolorna ansvarar för att hitta företag som är beredda att ta emot och handleda elever varierar mellan skolorna men vanligt är att lärarna har upparbetade kontakter som de utnyttjar. Ofta har man svårt att hitta företag och med det följer mycket begränsade möjligheter att ställa krav kring arbetsmiljö, hur handledningen genomförs m.m. Företagen och handledaren tar ett ansvar för att eleverna inte

ska skadas i arbetet men någon mer genomarbetad strategi kring hur arbetsmiljöfrågorna tas upp är sällsynt. Det var också ovanligt att lärarna följde upp vad eleverna lärt sig om arbetsmiljöfrågor när de kom tillbaka till skolan efter genomförd praktik. I flera fall erbjuds handledarna en särskild utbildning av skolorna men några krav finns inte vilket gör det svårt att påverka hur handledningen genomförs. Lärarnas regelbundna kontakt med elev och handledare är en viktig del i kvalitetskontrollen.

FÖR MER INFORMATION, KONTAKTA:

Ing-Marie Andersson, ima@du.se, tel. 070-65 67 020

Gunnar Rosén, grs@du.se, tel. 070-65 67 030

Kristina Gunnarsson, kristina.gunnarsson@medsci.uu.se

Tema Arbetsliv vid Högskolan Dalarna. Finansierat av AFA Försäkring.

 HÖGSKOLAN DALARNA
Tema Arbetsliv

Högskolan Dalarna, Tema Arbetsliv, 791 88 Falun. www.du.se/arbetsliv

Så lär vi ungdomarna om arbetsmiljö!

Unga arbetstagare skadas mer i arbetet än äldre. Det gäller i Sverige såväl som internationellt. En naturlig fråga att ställa sig är då hur väl eleverna förbereds för att kunna minska riskerna då de kommer ut på arbetsmarknaden. Av den anledningen har ett forskningsprojekt genomförts med syftet att närmare undersöka hur arbetsmiljökunskaper förmedlas till elever i gymnasieskolans yrkesförberedande program inriktade mot arbete i verkstadsindustrin, träindustrin, på hotell och restauranger samt inom åkeribranschen. Undersökningen utfördes vid tio skolor i tre län i Mellansverige.

De delar av projektet som redovisas här gäller vilka kunskaper och värderingar vad gäller arbetsmiljö som eleverna har, hur undervisningen är upplagd, hur lärare och handledare under praktiktiden lägger upp arbetsmiljöundervisningen, vilka utbildningsmaterial som används samt hur rektorerna ser på sin roll.

ELEVERNAS KUNSKAPER

Elevernas kunskaper kring hur arbetsmiljöfrågor ska hanteras kan beskrivas som omodern. En majoritet av dem anser att de själva har huvudansvaret för att de inte ska skadas samt att användning av personlig skyddsutrustning ses som primär åtgärd medan elimination av riskfaktorer kommer i andra hand. Endast var fjärde elev menade att arbetsgivaren hade ansvar för att genomföra riskanalyser och var tionde att risker skulle elimineras. När eleverna tillfrågades om vilka arbetsmiljöfrågor som tagits upp på praktikplatserna nämnades i första hand olycksfallsrisker och annat som förknippades med akuta risker. De grundläggande tankarna bakom föreskrifterna om ett systematiskt arbetsmiljöarbete med riskanalyser, handlingsplaner, åtgärder och uppföljning återfanns inte i elevernas synsätt på arbetsmiljöriskerna.

ARBETSMILJÖUNDERVISNINGENS MÅL OCH ORGANISERING

Kursen arbetsmiljö och säkerhet hade som mål att ge kunskaper om lagar och bestämmelser om arbetsmiljö och säkerhet. Kursen skulle också ge kunskaper om hur man kan påverka sin egen och andras arbetsmiljö för att förhindra psykisk och fysisk ohälsa och hur man medverkar till att skapa goda arbetsförhållanden. Rektorer har det övergripande ansvaret för att undervisningen följer föreskrifterna men man har också ansvar för hur skolans eget arbetsmiljöarbete är organiserat. Skolornas eget systematiska arbetsmiljöarbete var i huvudsak väl organiserat. Någon direkt koppling mellan det och hur undervisningen kring arbetsmiljö och säkerhet var organiserad fanns inte. Det vanligaste var att rektorerna inte la sig i hur lärarna organiserade den delen av undervisningen eller vilka läromedel som användes. Då den nya gymnasieskolan GY11 infördes 2011 togs den särskilda arbetsmiljökur-

sen i årskurs ett bort och numer ska arbetsmiljöfrågor vävas in i de olika ämneskurserna.

UNDERVISNINGEN I SKOLAN

Flertalet lärare med ansvar för karaktärsämnen har en bakgrund från de yrken de utbildar eleverna för och senare har de kompletterat med gymnasieläraryt utbildning. I vilken omfattning man har kompletterat utbildningen inom arbetsmiljöområdet är individberoende men i den mån det varit aktuellt kan det ibland ligga långt bak i tiden. Det innebär att man har bra förutsättningar för att ge undervisning i yrkeskunskaper grundade på mångårig erfarenhet. Vad gäller frågor kring arbetsmiljö och säkerhet läggs ett fokus kring de mest betydande akuta riskfaktorerna i arbetet som maskinsäkerhet i indu-

strin, skär- och brännskador eller hot och våld på restauranger eller belastningsskadefrågor inom åkeri. Undervisningen kan ofta vara ”kryddad” med upplevda händelser från lärarnas tidigare yrkesverksamhet i branschen. Detta har resulterat i att fokus blir starkt på att akta och skydda sig medan frågor kring hur ett systematiskt arbetsmiljöarbete ska vara organiserat och ett preventivt förhållningsätt tas upp i mycket begränsad utsträckning. Lärarna avgör i huvudsak själva vilken litteratur och andra läromedel som används. Någon central styrning från rektor eller i övrigt är ovanligt men i vissa fall rådgör man med kollegor. Det faktum att arbetsmiljö och säkerhet inte länge är en egen kurs kan vara till nackdel för möjligheterna att köpa modern kurslitteratur.

